

مؤسسه شیعه‌شناسی

گزارشی از مطالعات

اسلام‌شناسی و شیعه‌شناسی در دانشگاه کمبریج

▪ نام کشور: انگلستان

▪ آدرس پایگاه اینترنتی: www.cam.ac.uk

▪ آدرس پست الکترونیک: webmaster@cam.ac.uk

- بخش اسلام‌شناسی دارد: بلی ✓ خیر
- مطالعات شیعه‌شناختی دارد: بلی ✓ خیر
- دوره‌های آموزشی دارد: بلی ✓ خیر
- بخش آموزشی در چه مقطعی است:
- کارشناسی ✓ کارشناسی ارشد ✓ دکترا ✓ غیره
- بخش پژوهشی دارد: بلی ✓ خیر
- مجله دارد: بلی خیر ✓
- کنفرانس، سمینار و کارگاه تحقیق دارد: بلی ✓ خیر

اساتید برجسته: تیموتی وینتر، امیرا بنیسون، نادره اوتی، تعریف خالدي، راشل هریس، چارلز ملویل، کیت فلایت، جیمز مونتگمری، باسم مسلم، تونی استریت

■ مواد درسی دوره‌های آموزش و سطوح آنها:

برنامه ۴ ساله مقطع کارشناسی دانشگاه ایجاد فرصتی است برای یادگیری زبان عربی و فارسی، و پس از آن فراگیری ادبیات و تاریخ خاورمیانه اسلامی از طریق سیري در متون اسلامی و قرآن، زندگی‌نامه شخصیت‌های دوره میانه، متون تاریخی، اشعار و نثرهای مدرن است. واحدهای درسی از طریق تکنیک‌های ترجمه، مطالعات اشعار عربی یا افکار سیاسی قرن بیستم صورت می‌پذیرد. هدف مرکز مطالعات اسلامی دانشگاه کمبریج فراهم آوردن بستری مناسب برای یادگیری زبان-های اسلامی در سال اول، آشنایی با ادبیات و تاریخ دین در سال دوم، فرصت مکالمه‌های روزمره به

زبان‌های کشورهای خاورمیانه و تجربه کامل صحبت کردن در سال سوم و نهایتاً در سال چهارم با سبک‌های خاص دوره‌های تاریخی و ادبی خوگرفتن است. همچنین یک دوره دوساله برای کارشناسی ارشد و تحقیق جامع برای مقطع دکترا در نظر گرفته شده است که متقاضیان با دانش ضروری مربوط به زبان‌های خاورمیانه و اسلام آشنا می‌شوند. ۵ درسی که در دوره کارشناسی ارشد ارائه می‌شوند عبارتند از:

۱- تاریخ: اسلام کلاسیک تا قرن هجدهم

۲- تاریخ: خاورمیانه و شمال آفریقا در قرون ۱۹ و ۲۰

۳- ادبیات خاورمیانه

۴- نهادها و اندیشه‌های اسلامی

۵- تاریخ عثمانی

در مقطع دکترا نیز با پشت سر گذاشتن مراحل و تکمیل دوره دروس به صورت تشریحی، دانشجویان بایستی در ۵ موضوع جامع ذیل، رساله‌های خود را ارائه دهند:

۱- ادبیات عرب کلاسیک و مدرن

۲- ادبیات فارسی کلاسیک و مدرن

۳- تاریخ اسلام

۴- تاریخ فرهنگی و سیاسی خاورمیانه

۵- تاریخ فرهنگی و سیاسی شمال آفریقا

شایان ذکر است که زبان‌های ارائه شده در این مرکز، در قالب زبان عربی و فارسی، یعنی دو زبان اصلی کشورهای خاورمیانه از زمان ظهور اسلام در قرن هفتم، است. این دو زبان کلید فرهنگ این جامعه پیچیده در زمان حال و گذشته می‌باشند.

تاریخچه زبان‌ها در خاورمیانه و سطوح مختلف دنیا و چگونگی بسط و گسترش آنها به صورت کامل در جزوه اصلی آمده است.

علاوه بر دروسی که در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد به صورت اجمالی معرفی شد، دو درس عربی و فارسی از دروس پایه مرکز ذیلاً به صورت مفصل خدمتان معرفی می‌شود:

۱. عربی: زبان سامی مربوط به زبانهای کهن و عبری همچون زبان آرامی است. حدود ۲۰۰ میلیون نفر در بیست و یک کشور دنیا از مراکش تا کشورهای عربی در شرق، با این زبان مکالمه می‌کنند. اعراب دارای لهجه‌های مختلف گفتاری هستند اما عرب‌های تحصیل کرده به

يك زبان استاندارد مدرن مي خوانند و مي نويسند كه زبان رسمي رسانه ها، دانشگاه ها، ادبيات، نظم و نثر است و همچنين ارتباط نزديك با عربي كلاسيك، زبان قرآن و دست نوشته هاي مذهب، ادبيات و متون تاريخي در طول تمدن اسلامي دارد. عربي كلاسيك زبان عبادي همه مسلمانان عرب و غير عرب به شمار مي رود.

در دانشگاه كمبريج زبان عربي استاندارد مدرن و همچنين لهجه اردني و فلسطيني كه يك لهجه مركزي و قابل فهم در سراسر كشورهاي عربي است تدریس مي شود، علاوه بر تدریس زبان عربي، تاريخ جهان عرب از زمان ظهور اسلام در قرن هفتم و ادبيات عرب نیز تدریس مي شود.

براي اطلاعات بيشتر با دكتور اميرا بنيسون تماس حاصل فرماييد: Kn21@cam.ac.uk
كتاب هاي مرجع اين دروس با ذكر مشخصات در جزوه اصلي آمده است.

۲. **فارسي:** فارسي يك زبان هندواروپايي با ريشه اي از زبان ايرانيان كهن است كه نوشتار آن برگرفته از عربي است. اشكالي از زبان فارسي در ايران، تاجيكستان و قسمتي از افغانستان استفاده مي شود. همچنين اين زبان توسط حكام مغول شمال هند مورد استفاده قرار مي گرفته است. به علت استخراج اين زبان از زبان هاي اروپايي، فارسي يكي از آسانترين زبان هاي خاورميانه براي يادگيري است. دانشجويان به راحتی به اين حقيقت دست مي يازند كه نوشتن و صحبت كردن اين زبان در طول زمان، بسيار به ذهن نزديكتر و آسانتر است و در مدت كوتاهي آنها مي توانند متون مدرن و كلاسيك فارسي را مورد مطالعه قرار دهند.

فارسي از معروفترين زبان ها به خاطر اشعارش است كه نقطه كانوني براي ادبيات جهان به شمار مي رود. شعراي بزرگ پارسي از جمله عمرخيام، حافظ، سعدي و رومي مورد علاقه اروپايي ها هستند كه ترجمه اشعار آنها بالغ بر دويست سال است كه خوانده مي شود. فارسي همچنين دومين زبان اسلام است كه داراي آثار مهم تاريخي و ادبي مي باشد.

زبان فارسي در سال هاي متمادي در دانشگاه كمبريج توسط اساتيدي از قبيل اي. براون؛ الف. نيكلسون؛ و جي. آربري تدریس مي شده است. در نتيجه اين دانشگاه داراي منابع ارزشمندي از مطالعات به زبان فارسي است. فارسي مدرن و كلاسيك و ادبيات فارسي به علاوه چندين واحد تاريخ ايران و اسلام از زمان كشورگشايي اسلام تا قرن بيستم در اين دانشگاه تدریس مي شوند.

مدرس: دكتور چارلز ملويل

كتاب هاي مرجع اين دروس با ذكر مشخصات در جزوه اصلي آمده است.

■ نام موضوعات و پروژه‌های تحقیقی:

۱- شورش و خشونت در حقوق اسلامی: نویسنده: خالد ابوالفضل

۲- شیعیان فلسفی نخستین: نوافلاطونی اسماعیلی؛ ابویعقوب سجستانی: (نویسنده: پاول واکر). اسماعیلیه، که در بین آنها طرفداران آقاخان هم هستند، در طول قرن بیستم به دنبال برتری جویی ظهور کردند. آنها پیشرفت‌های چشمگیری در برنامه‌های معنوی خود داشتند و فعالیت‌های سیاسی آنها مورد حمایت و گسترش بود. آنها دکترین اسلامی و دانش‌های جدید وارداتی از خارج را به صورت مستمر ارتقا دادند. نقطه اوج جنبش آنها در نوشته‌ها و آثار تئوریکسین معروفشان ابویعقوب سجستانی به چشم می‌خورد. با استفاده از آثار منتشر شده و نشده و دست نوشته‌های وی که تعداد زیادی از آنها فراموش، پنهان و یا نایاب شده بودند، دکتر پاول واکر در یک رویکرد عالمانه کلیه این مطالب را جمع‌آوری کرد و در یک فرم توسعه شیعه فلسفی ارائه داده است. وی نقش سجستانی را در مذهب اسماعیلیان در آن زمان تحلیل و بررسی کرده و منتقدانه به موضوعات اصلی در ارتباط با فلسفه و دکترین اسلامی می‌پردازد. این کتاب دارای ۱۲ فصل است که عناوین آنها در جزوه اصلی اشاره شده است.

۳- شهادت و شهدا (شهادت در جهان اسلام): (نویسنده: مایکل نظیر علی). تاریخ شهادت مسیحیان هم در جهان اسلام وجود دارد. کلیسای کپتیک در مصر شکنجه‌های بسیاری را به خود دیده است. تمام تاریخ این کلیسا از یک ظلم حکایت می‌کند ابتدا به وسیله رومی‌ها، بعد پارسیان و سپس مسلمانان. این مساله هرگز متوقف نشد حتی وقتی بیزانترین مسیحی حاکم مصر گردید. از آنجایی که کاپتز به عنوان قهرمان لحاظ می‌شد، بیزانترین نیز کاپتز را به اندازه رومی‌ها تحت شکنجه قرار داد. لذا یکی از دلایلی که اغلب شهرهای شرق، مثل الکساندریا، دمشق و حتی اورشلیم توسط نیروی ارتش مسلمانان تصرف شد این بود که آنها فکر می‌کردند حکومت مسلمانان بهتر از بیزانترین است. در ابتدا، بعد از پیروزی مسلمانان، تعدادشان اندک بود و انرژی آنها صرف ثبات جایگاهشان می‌شد اما به تدریج بعد از افزایش تعداد مسلمانان و پس از تدوین حقوق اسلامی در عرصه‌های مختلف، جایگاه اقلیت‌هایی همچون مسیحیان و یهودیان تنگتر و تنگتر شد. در زمان {حضرت} محمد (ص)، مسیحیان و یهودیان در جزیره عرب در آرامش زندگی می‌کردند و رابطه نزدیکی با آنها وجود داشت، و قانون مدینه این گونه بود که حقوق یک یهود تقریباً برابر با یک مسلمان بود. اما بعد از رحلت {حضرت} رسول؛ ادعایی مطرح شد که غیر از اسلام در عربستان دین دیگری نباید باشد و در زمان خلافت عمر، مسیحیان و یهودیان به خارج از عربستان تبعید شدند.

۴- تجدید حقوق اسلامی: محقق: شبلی ملات، این تحقیق اولین مطالعات جامع از زندگی و آثار محمد باقر صدر است، عالم عراقی که نقش مهمی در تجدید حقوق اسلامی و سیاسی در خاورمیانه معاصر داشت. محقق در این اثر، صدر را به عنوان متفکرترین و مؤثرترین فرد در تجدید آموزه‌های شیعی معرفی کرده و پیشرفت‌های عینی وی را با همکاری روح‌الله خمینی در حقوق، اقتصاد و نظام بانکداری به رشته تحریر درآورده است. همچنین به تأثیر مهم فعالیت‌ها و نظرات صدر در ظهور اسلام سیاسی در خاورمیانه و نقش کلیدی وی در انقلاب سال ۱۹۷۹ (۱۳۵۷) ایران اشاره تفصیلی دارد. فهرست موضوعات تحقیق در جزوه اصلی آمده است.

۵- **تجدید حیات و اصلاحات در اسلام مدرن اولیه (آثار محمد الشوکاتی):** محقق: برنارد هیکل

۶- **تاریخ جوامع اسلامی:** نویسنده: ایرا لاپیدوس, این کتاب محل ظهور و تکامل جوامع اسلامی و فرایندهای تاریخی را که باعث شکل‌گیری شالوده اسلام معاصر است بررسی می‌کند. نقش جنبش‌های اسلامی در کشورهای مختلف, نقش زنان در اسلام, ابعاد جهانی و چند ملیتی اسلام, تجدیدگرایی اسلامی, سیاست اسلامی و تروریسم از موضوعات مهم این اثر است. خانم لاپیدوس از اساتید دانشکده تاریخ دانشگاه برکلی است.

۷- **درآمدی بر تمدن اسلامی:** نویسنده: راجر سیوری, این کتاب درآمدهای کلی و گسترده از تمدن اسلامی از زمان ظهور تا عصر حاضر است که به زبان واضح و ساده و غیرتکنیکی توسط پرفسور سیوری به رشته تحریر درآمده و درصدد پاسخگویی به سؤالات مهمی است از قبیل اینکه چگونه ماهیت بین‌المللی اسلام به جنبش‌های ملی‌گرا در جهان مدرن تبدیل می‌شود؟ غرب چگونه تحت تاثیر اسلام قرار می‌گیرد؟ و... توضیحات کاملتر در جزوه اصلی آمده است.

۸- **حضور پارسیان در جهان اسلام:** (نویسندگان: ریچارد هوانسیان و جرج صباغ). نقش پارسیان در جهان اسلام به خصوص بعد از قرن شانزدهم که ادبیات و روشنفکران پارسی در قسمت اعظمی از جهان اسلام مؤثر و تاثیرگذار بوده‌اند مورد بحث واقع می‌شود.

۹- **آمریکا و اسلام سیاسی (برخورد فرهنگ‌ها یا برخورد منافع?):** (نویسنده: فواز گرکز) تحقیقی جامع از ظهور سیاست آمریکایی در اسلام سیاسی و مباحث سیاسی در ایالت متحده آمریکا در طول زمان مد نظر است که از منظر امنیتی, فرهنگی, سیاسی و تاریخی مورد بررسی قرار می‌گیرد. همچنین برخورد تمدن‌ها و مسائل مهم فرهنگی و ارزشی در باب کلام و عملکرد مقامات بلند پایه آمریکا در اسلام سیاسی مورد بحث واقع شده است.

■ نام اساتید, محققان و آدرس آنها:

- **نادره اوتی:** زبان مادری: عربی, استاد زبان عربی از اورشلیم و مدرس اکثر دروس عربی دانشگاه کمبریج
na10002@cam.ac.uk
- **دکتر امیرا بنیسون:** استاد مطالعات اسلامی, تاریخ خاورمیانه و تاریخ اسلام در غرب. تخصص: تاریخ سیاسی شمال آفریقا از قرن ۱۶ تا ۱۹. آثار: جهاد و تفاسیر آن در قرن نوزدهم در کشور مغرب
knb21@cam.ac.uk
- **دکتر راشل هریس:** استاد زبان عربی و زبان شناس
rmh1001@cam.ac.uk
- **پرفسور تعریف خالیدی:** استاد زبان عربی در دانشگاه کینگ. متخصص تاریخ فرهنگی و ادبیات کلاسیک. آثار: اسلام عربی کلاسیک: فرهنگ و میراث دوران طلایی (۱۹۸۵) مسیح مسلمان (۲۰۰۱)
tk216@cam.ac.uk
- **دکتر فاییت:** تخصص: تاریخ عثمانی, تاریخ اقتصادی عثمانی و... . آثار: اروپا و تجارت اسلامی در حکومت عثمانی (۱۹۹۹)
khf11@cam.ac.uk
- **دکتر چارلز ملویل:** استاد زبان فارسی, ادبیات و تاریخ دوره میانه خاورمیانه
cpm1000@cam.ac.uk
- **دکتر جیمز مونتگمری:** مدرس ادبیات عرب دوره میانه و مدرن
jem33@cam.ac.uk
- **باسم مسلم:** تخصص: ساختار اجتماعی دوره میانه اسلام و تاریخ مدرن خاورمیانه, آثار: اعراب (۱۹۸۳) جنسیت و جامعه در اسلام (۱۹۹۳) basim_musallam@hotmail.com
- **دکتر تونی استریت:** استادیار مطالعات اسلامی و فلسفه اسلامی, تخصص و تحقیق: فلسفه اسلامی, ابوسینا, دوره بعد از ابوسینا, الهیات و فلاسفه, منطق دوره میانه عرب
ads46@cam.ac.uk
- **تیموتی وینتر:** مدرس درس اسلام و محقق در ارتباط با تصوّف و اخلاق اسلامی
tjw31@cam.ac.uk

■ برنامه‌های کنفرانس - سمینار و کارگاه تحقیق:

- ۱- چرا انگلستان از اسلام بیزار است؟ زمان: جمعه هشتم فوریه ساعت ۱۹/۳۰, سخنران: کریس میان
- ۲- اسلام و ادیان جهان: زمان: دوشنبه ۲۵ فوریه ساعت ۱۹, سخنران: تیم وینتر از دانشگاه کمبریج
- ۳- آیا اسلام برای غرب تهدید محسوب می‌شود؟ زمان: سه شنبه ۲۶ فوریه ساعت ۱۹, سخنران: الیاس کرمانی
- ۴- قرآن, پیامی برای انسانیت: زمان: چهارشنبه ۲۷ فوریه ساعت ۱۹/۳۰, سخنران: الف. گرین
- ۵- مسلمان بودن و بریتانیایی بودن در قرن ۲۱: زمان پنج شنبه ۲۸ فوریه ساعت ۱۹, سخنران: جو احمد دابسون
- ۶- محمد: رحمتی برای بشریت: زمان: جمعه اول مارس ساعت ۱۹, سخنران: حسن البنا
- ۷- روز فلسطین: (شامل سخنرانی, ویدئو و مباحثه): زمان: یک شنبه ۳ مارس ساعت ۱۷ تا ۲۱, اعظم تعمیمی و ابراهیم هویت در مورد اسرائیل و رسانه صحبت می‌کنند.
- ۸- شهروندی دوره میانه: تطبیقی بین اسلام و مسیحیت: زمان: سه شنبه ۲۵ اکتبر, سخنران: کارولا لانرو
- ۹- اسلام و غرب: سازش یا برخورد؟ زمان: چهارشنبه ۵ ژوئن ساعت ۱۶, سخنران: شیخ همزه یوسف
- ۱۰- کار همراه با برچسب, از سری «اسلام و تهدید غرب»: سخنران: تیم وینتر